ԵՕԹՆԵՒՏԱՍՆԵՐՈՐԴ - ՏԱՐԻ - ԹԻՒ - 351 - ՇԱԲԱԹ - 1 - ՅՈՒՆԻՍ 1868

Մասիս լրագիրն 5 անգամ կը հրատարակուի ղաբաթը. 4 Օրաթերթ եւ 1 Շաբաթերթ :

Տարեկան գին. Կ. Պոլսոյ համար 130
,, ,, Գաւառաց ,, 10 Մեճ.
Վեցամսեայ գին Կ.Պոլսոյ ,, 90 Դրչ.
,, ,, Գաւառաց ,, 5 Մեճ.

Իւրաքանչիւր թուոց գին
Շաբաթաթերթ 60 փող.
Օրաթերթ 20 ,,

ՄԱՍԻՍ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Դուրս գացած լրագրաց համար ծախքը խմբագրութեան վրայ է:
Ծանուցմանց տողը մեկ անգամի համար 3 դրչ. երկու անգամի համար 2 դրչ.
Լրագրոյս վերաբերեալ համակ կամ որեւ իցէ գրութիւն Խմբագիր=Տնօրէնին պիտի ուղղուի. եւ հանդուր ծախքն ալ ղրկողին վրայ է:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆՈՊՕԼԻՍ 1 ՅՈՒՆԻՍ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Շաբթուս ամենակարեւոր դէպքը Լուքսէնպուրկի մէջ պատահած ցոյցերը պիտի ըլլային, եթէ անմիջապէս Թէոֆիլիսիոնէլ լրագիրը չփութար կէս պաշտօնական կերպիւ անոնց սուտ ըլլալն իմացնելու: Իրօք՝ Լուքսէնպուրկի մէջ Գաղղիոյ հետ միանալու ջանացողներ քիչ կը դտնուին, քանզի երկրին մէջ ինքնիշխան կառավարութիւն հաստատուած ըլլալով, հարկաւ ասիկա նախամեծար կը համարուի օտար կառավարութենէ մը: Սակայն պատերազմի մը ժամանակ անհնար է որ Լուքսէնպուրկ ալ երկու հակառակորդաց բանակներէն ոտնակոխ չըլլայ եւ դուցէ յաղթողին ալ աւար չմնայ. ուստի անկարելի չէ որ փոխանակ փոքր հայրենիք եւ փոքրիկ կառավարութիւն մ'ունենալու՝ մեծ հայրենիք եւ մեծ կառավարութիւն մ'ունենալու փափաքող Լուքսէնպուրկցիներ ալ գտնուին: Մինչդեռ ոչ Լուքսէնպուրկցիները՝ ոչ ալ Գաղղիա գործը փութացնել կուզեն: Քաղաքականութեան մէջ ամենէն գովելին է գործին ճանապարհը պատրաստել. այսօր ցոյցեր կըլլան եւ սուտ կը հանուին, վաղն այն ցոյցերուն կրկնուած ժամանակ ժողովրդեան կամքը յարգելու յայտարարութիւններ կըլլան, եւ միւս օր ալ դուցէ կարգը կուգայ գործի սկսելու:

Փարիզի մէջ նոր հրատարակուած քաղաքական տետրակ մը՝ որոյ վերնագիրն է «Պատերազմաւ խաղաղութիւն» առիթ կուտայ անդրլիական Թայմզ լրագրին Նաբոլէոն կայսեր քաղաքականութիւնը նորէն քննադատելու: Եթէ Նաբոլէոն Գ. Գրիմի եւ Իտալիոյ պատերազմներուն անշահասիրութեամբ ձեռնարկած ըլլար, մարդկութեան շնորհակալիքը պիտի հրաւիրեր իր վրայ: Դժբաղդաբար, կըսէ, Իտալիային մարուր ձեռօք դուրս չելլաւ, եւ դրեթէ իր չէզոքութիւնը Գերմանիոյ ծախել ուզեց՝ հոգոյին փոխարինութեան կանխահաս առաջարկութիւններ ընելով: Իտալիոյ միութենէն եւ Գերմանիոյ նոր դաշնակցութենէն ի վեր՝ 1815ի դաշնադրութեանց ամենէն մեծ դժուարութիւնները վերցած են, եւ հիմա Եւրոպայի ամենէն մեծ փանդը «Գաղղիական դիւրազգածութենէն» կը ծագի: Հետեւաբար, կը յարէ Թայմզ, պէտք է 1815ի սկզբանց վերադառնալ, այն է իւրաքանչիւր տերութեան անկախութիւնը հասարակաց հսկողութեան եւ խնամոց ներքեւ դնել: Զարմի դուրս գինուորական պատրաստութեանց անյաղ հետամուտ եղող մը՝ վերջապէս հասարակաց թշնամի եւ մշանջենաւոր կռուարար մը կրնայ նկատուիլ: Տեսակն հեղինակն Անդրլիոյ չէզոքութիւնն իրրեւ ստոյգ կը նկատէ, սակայն աւելի ստոյգ է ըսել որ Անդրլիա միշտ խաղաղութեան բարեկամներուն կողմն է.

Անդրլիոյ ամենէն կարեւոր թերթին այս յայտարարութիւնները Նաբոլէոն կայսեր ուղղեալ կծու ազդարարութիւններ են: Սակայն կը տեսնուի որ Անդրլիա յարձակողական պատերազմի մը դէմ է, եւ «Փարիզի Լոնտրայի ու Վիէննայի տէրութեանց համաձայնութիւնը դաղղիական լրագրոյ երեւակայածին չափ չէ: «Անդրլիա՝ խաղաղութեան բարեկամաց կողմն է, հետեւաբար Նաբոլէոն կայսրն ալ չկրնար Անդրլիոյ գործակցութեան վրայ վստահ ըլլալ, բայց եթէ երբոր խաղաղութիւնը պաշտպանելու համար զէնք առնու:

Նաբոլէոն կայսեր զինուորական պատրաստութեանց անյաղ հետամուտ մ'ըլլալու յանդիմանութիւնները բոլորովին անտեղի ալ չեն՝ երբ նկատողութեան առնունք պատերազմական գործոց պաշտօնեայ Սիրել մարշալին կողմանէ Շասբոյի հրացաններուն վրայ կայսեր ներկայացուած տեղեկագիրը: Գրքոյս լրագիրը յիշեալ տեղեկագրին վրայ գրած յօդուածի մը մէջ հետեւեալ կերպիւ կը նկարագրէ այս զէնքը, որով զինուած են հիմա դաղղիական բոլոր հետեւակաղօրայ գունդերը. «Շասբոյի հրացանը հրաշալիք մ'է, բայց սարսափելի հրաշալիք մը. Մէկ վայրկենի մէջ 14 անդամ կը նետուի, եւ գնդակն 1000 մէթրօ տեղ կերթայ, մինչդեռ հին շերտաւոր հրացաններուն գնդակը 400 մէթրօ հաղիւ կերթար: Իր ճշդութիւնն այնչափ է, որ այսչափ հեռաւորութեան մէջ կիրթ զինուոր մը նետած 100 գնդակին 24ը նշանին կը զարնէ: Օ՜արհուրելի՛ ճշդութիւն: Քան հաղար զօրաց բանակ մ'այս կոտորիչ գործիքովը զինեալ, կրնայ մեկ վայրկենի մէջ 280,000 գնդակ նետել, եւ 56,000 թշնամի գետինը փռել, եթէ պատերազմի դաշտին վրայ ալ հրացանը նոյն ճշդութեամբ նետուի, ինչպէս է նշան առնուած ժամանակ: Այս զարմանալի զէնքով յաղթութիւնն ու պարտութիւնը քանի մը վայրկենի գործ է: Քան անդամ խըմբովին կրակ տալէ եռաւ ամեն բան կը լմննայ»: Շասբոյի դէմ կրնան ուրիշ հրացաններ ալ եղնել անկէ ոչինչ նուազ զարհուրելի, բայց տարակոյս չկայ, որ խորին խաղաղութեան մէջ յոտից ցդէլուս սարսափելի զէնքերով զինեալ պոլոտիկը՝ խաղաղասիրութեան նշան չկրնար համարուիլ:

Քանի մ'օր առաջ հեռագիրը կը ծանուցանէր թէ Լեհաստանի սահմանագլխներն ապստամբական խումբեր երեւցեր են: Հետաքրքրական տեղեկութիւններ կը գտնենք այս առթիւ Պերլինի լրագրոյ մէջ: Յիշեալ խումբերը գլխաւորապէս հաւաքուած են Գաղղիոյ մէջ գտնուած լեհ դաղթականներէն եւ Օռլեցյերնա ապաստանեալ լեհացիներէ՝ որք աւստրիական անցադիր առնելով Գալիցիա դացեր են: Այս խումբերուն կազմութեանձեռքի տակէ կօդնէ եղեր աւստրիական կառավարութիւնը: Խումբերը Գալիցիոյ սահմաններէն մինչեւ Սիլեմէն դեռը պիտի տարածին, եւ անշուշտ Ռուսիոյ դէմ սպառնալիք ըլլալու նպատակաւ կազմուած են. բայց ներկայ քաղաքական խնդրոց շփոթութեան պատճառաւ, եթէ Գաղղիոյ եւ Ռուսիոյ մէջ պատերազմ ծագի, կրնան ներգործական դեր մ'ալ խաղցնելու դործածուիլ: Հրամանատարը Լանկիեվիճ զօրապետը պիտի ըլլայ, որ ինչպէս յայտնի է՝ լեհայ վերջին ապստամբութեան գլուխն էր: Բայց փութանք ըսելու թէ Գաղղիա եւ Ռուսիա ալ առ այժմ իրարու թշնամական դիրք մը չեն ցուցներ, եւ ը սածնուս ապացոյց կրնայ ըլլալ Նաբոլէոն կայսեր եւ Ռուսիոյ դեսպանին ստենախօսութիւնները: Ալեքսանդր կայսեր դեսպանն իր վերջին զեկուցագրերը Նաբոլէոն կայսեր ներկայացնելով ծանոյց թէ Ռուսիոյ եւ Գաղղիոյ մէջ բարեկամական յարաբերութիւնները պահելու համար իր ամեն ճիգերը թափելով ուրիշ բան մ'ըրած չը լար, բայց եթէ իւր վեհապետին յատկապէս ըրած հրամանաց հնազանդիլ: Նաբոլէոն կայսրն ալ պատասխանեց թէ Ալեքսանդր կայսեր դեսպանները միշտ ապահովեն իրեն քով համակրական ընդունելութիւն դտնելու, եւ «չեմ կասկածիր, բաւ, որ դուք ալ պիտի ջանաք ներկայ բարեկամութեան կապերը պինդ պահելու, որոց մեծ արժէք կընծայեմ.» Անցեալ տարի Ալեքսանդր կայսեր Փարիզ գացած ժամանակ Նաբոլէոն կայսեր կողմանէ գտած սիրալիր ընդունելութիւնը եւ երկաթուղւոյն կայարանը զիրար համբուրելով բաժնուելնին՝ առիթ տուաւ կարծելու թէ երկու վեհապետաց մէջ խիստ համակրական բարեկամութիւն մը հաստատուած է: Ահա այն համակրութիւնը կըզդացուի նաեւ վերոյիշեալ ատենախօսութիւններէն, որք թէպէտ քաղաքական համաձայնութեան մը նշան ալ չհամարուին, դոնէ երկու կողմանէ հաշտարար ցոյցեր են:

Նաբոլէոն իշխանն իր առաջադրեալ ուղեւորութիւնն սկսաւ, եւ յունիս 4ին Մունիխ հասաւ, ուր միայն Գաղղիոյ դեսպանը զինքը դիմաւորեց երկաթուղւոյն կայարանը: Պաւիերայի կառավարութիւնը պաշտօնական մեծամեծ ընդունելութիւններ չըրաւ՝ անշուշտ դերմանացւոց աղդային զդացման չդպչելու համար: Իշխանը Մունիխի մէջ ոչ այցելութիւն ըրաւ՝ ոչ ալ ընդունեց, եւ յունիս 5ին մեկնեցաւ ի Վիէննա, ուր Գաղղիոյ եւ Իտալիոյ դեսպանները զինքը դիմաւորեցին: Վիէննայի մէջ Նաբոլէոն իշխանն առանց կոչմանքի եւ տեսակցութիւններու չի մնաց. Գաղղիոյ դեսպանին կողմանէ իրեն 'ի պատիւ տրուած ճաշին՝ Գ. Գայսթ եւ Հունգարիոյ պաշտօնէից գլուխ Գ. Անդրասի՝ ինչպէս նաեւ բոլոր դեսպանները ներկայ էին: Քանի մ'օրէն Նաբոլէոն իշխանը մայրաքաղաքս ալ կուգայ, ուր Օդոստ. Սուլթանն անշուշտ զինքն արեւելեան հիւրընկալութեամբ պիտի ընդունի: Բայց իր ուղեւորութիւնը քաղաքական արդիւնք մ'ալ պիտի ունենայ: Եթէ Ֆրանս լրագրին տուած ապահովութիւնները ճիշդ են, Իշխանին ուղեւորութիւնը տեղութեանց մէջ խաղաղութեան կապերն առաւել եւս ամրապնդելու պիտի ծառայէ:

Հապէշաստանի անդլիական զօրաց հրամանատար Սըր Ռ. Նէպիրը մայիս 19 թուով հետեւեալ լուրը ղրկած է:

«Թէոդորի որդին դեռատղայ է. իր կեանքը չկրնար ապահով ըլլալ [illegible] թոյլ տուրի ինձ տղան եւ մայրը Պոմպայ տանիլ կառավարութեան ծախքով, եւ տղան պատուելի Տոքթոր Միլնրի յանձնել, որպէս զի անոր կրթութեանը հոգ տանի: Մօրը նկատմամբ բնաւ խոստում մը տրուած չէ, բայց եթէ բարեկեաց վիճակ մը ապահովել իրեն: Մայրը հիմա հիւանդ է. եւ բժշկութիւնը տարակուսելի է.»

Մայիս 16 թուով ալ հետեւեալը գրած է:

«Մնայս 10ին գրած հեռագրաւորս հաստատելով՝ ցաւօք սրտի կը ծանուցանեմ որ Թէոդորի այրի թագուհին երեկ գիշեր մեռաւ բանակիս մէջ: Օ՜ինքը խնամող բժիշկը կըսէ թէ հինաւուրց թոքախտ մ'ունէր: Մեն խնամք հանդստութիւն ու դիւրակեցութիւն մատակարարեցինք իրեն եւ ամեն փափաքները կատարեցինք հիւանդութեան միջոցին: Մարմինն այս առաւօտ Հելիքսթի եկեղեցին պիտի թաղուի. խումբ մ'անդլիական զօրք յուղարկաւորութեան ուղեկից եղան մինչեւ մեր բանակին սահմաններէն անդին.

«Մերվարտ դնդապետն ամսոյս 22ին նաւ պիտի նստի հեռը տանելով Թէոդորի թագը թիկնոցն ու պատութեան կնիքը՝ յուսալով որ Հեռ. Միլթորիա թագուհին հաճութեամբ կընդունի իրրեւ իւր Հապէշաստանի զօրաց ամենածական պարտականութեան եւ արտադին հաւատարմութեան մեկ հարկը:»

Օ՜արմանալի է որ Հապէշաստանէն այսչափ մանրամասն լուրեր ու տեղեկութիւններ կուգան, իսկ Գերլասահակ եպիսկոպոսին եւ ընկերներուն վրայ դեռ բնաւ լուր մը չկայ:

ՆԵՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական կառավարութիւնը Միքայէլ իշխանին մահուան լուրն առնելուն պէս փութաց Սերվիոյ առժամանակեայ կառավարութեան հետ յարաբերութեան մտնել, և հեռագրով հրաման ղրկեց որ ազգային ժողովը դումարուելով նոր իշխան մ'ընտրուի։

———

Պէլկրատէն մայրաքաղաքս հասած մանաւոր հեռագիրները Միքայէլ իշխանին սպանութեան վրայ հեռաւորը կը պատմեն։

Իշխանն իր հօրեղբօր աղջիկն եղող Օր. Եէվրեմ Օպրէնովիչի հետ ծառայասանի մը մէջ շրջելու ելած էր, և իրենց կընկերակցէին բանակի օգնական մը (որ նախկին պաշտօնէից գլուխ Գ. Կարաշանլիի որդին է), և թնդանօթաձիգ զօրաց հրամանատար մը։ Մարդասպաններն ասոնց վրայ կրակ ըրին, որով իշխանն սպաննուեցաւ և իր հօրեղբօրն աղջիկը ծանր կերպիւ վիրաւորեցաւ։ Գնդակ մ'ալ բանակի օգնականին հանդիպեցաւ։ Եղեռնագործներն այս ոճիրը կատարելէ ետև փախան։ Միքայէլ իշխանը 1828ին ծնած, 1860ին իր հօրը Միլոշին մահուընէն ետև իշխանական աթոռը նստած էր։ Ժիւլիա Հունիատի կոմսուհւոյն հետ ամուսնացած և մէկ քանի տարի առաջ բաժնուած էր զաւակ չունենալուն համար։ Ժամանակէ մ'՝ի վեր իշխանն իրեն ժառանգ ընդունած էր իր Եէվրեմանուն հօրեղբօրորդին։ Ժառանգը որ 15 տարեկան է՝ Փարիզը դանուի, և իր ուսմունքը լրացնելու մնա է։

———

Կայսերական հրամանաւ՝

Բօրթօգալեան Մեծ. Միքայէլ Եէֆենտին Ղալաթայի մաքսատան վերատեսուչ անուանեցաւ։

Միքայէլ Եէֆենտիին եղած այս կայսերական շնորհը կատարուցանէ թէ [illegible] լու յատկութիւններն ի՛նչ ատիճան յարգ ունին կայսերական կառավարութեան առջև։

———

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

(ՀԱՎԱՍ)

Պէլկրատ 11 յունիս։

Ներակուտի ժողովին նախագահը, դատաստանական պաշտօնական եւ վճռաբեկ ատենին նախագահը՝ Սերվիոյ օրինաց համեմատ առժամանակեայ կառավարութիւն մը հաստատեցին։

Խաղաղութիւնը մինչեւ հիմա կատարելապէս անվրդով մնաց Պէլկրատի մէջ։

Պէլկրատ 11 յունիս։

Միքայէլ իշխանին մահուընէն ետեւ առժամանակեայ կառավարութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակեց՝ ազգային խորհրդարանը հրաւիրելով որպէս զի դահին ժառանգութիւնը կարգի դնէ։

Բանակը պատերազմական վիճակի մէջ դրուեցաւ։ Մարդասպաններն են Ռոտովանովիչ անուն անձ մ' եւ իր երկու որդիքը։ Հայրն եւ մէկ որդին ձերբակալ եղան։

Լոնտրա 12 մայիս։

Կառավարութեան պաշտօնեայները նոր հարուած մ'ալ կրեցին ընտրական օրինաց խնդրոյն մէջ։ Առաջարկութիւն մը ներկայացաւ որպէս զի ընտրողներն արձանագրուին եւ ապագայ խորհրդարանը կարենայ դեկտեմբերի մէջ գումարիլ։

Պէլկրատ 12 յունիս։

Կատարեալ բարեկարգութիւն կը տիրէ Սերվիոյ մէջ։

Միքայէլ իշխանին յուղարկաւորութիւնը երկուշաբթի պիտի կատարուի։

Օսմ. քննօրիսէ 12 յունիս
Փարիզ 39 15—38 30
Լոնտրա 38 1/8—38 1/8
Օսմ. փոխ. 1865ի 308

ԱԶԳԱՅԻՆ

Կը լսենք թէ մայրաքաղաքիս Թաղական խորհրդոց ոմանց անդամները հինգշաբթի օրը Ղալաթիոյ եկեղեցւոյն խորհրդարանը ժողով մ'ըրեր են՝ ազգին ներկայ վիճակին դարման մը խորհելու համար։ բայց քանի մը Թաղական խորհրդոց անդամք պակաս ըլլալուն պատճառաւ չեն կրցեր որոշում մ'ընել, հետեւաբար երկուշաբթի օրը վերջապէս պիտի գումարին՝ բացակայ Թաղական խորհուրդներն ալ՝ի ներկայութիւն հրաւիրելով։

Միւս կողմանէ կը լսենք թէ Ս. Պատրիարք հօր հրաժարականը որչափ ալ եւ կրկնուեր է՝ դարձեալ չէ ընդունուեր Բ. Դուռնէն, ինչպէս նաեւ խառն ժողովոյ հրաժարականը, և հրաման եղեր է որ առ այժմ իրենց պաշտօնը շարունակեն։

Մեզի կը թուի, որ եթէ այս լուրը ստոյգ է, Ս. Պատրիարք հայրը պէտք է որ կա՛մ ընդհանուր ժողով գումարելով կա՛մ դոնէ պաշտօնական յայտարարութեամբ իրաց ստոյգ վիճակը ծանուցանելու բարեհաճի, ինչպէս որ իւր Սրբազնութեան և խառն ժողովոյ հրաժարումը պաշտօնապէս ծանուցուած էր։

Բ. Դրան կամքն ինչ որ ալ ըլլայ՝ տարակոյս չկայ որ յօդուտ և՝ի խաղաղութիւն ազգին ըլլալով՝ ամենայն ակնածութեամբ կընդունուի ընդհանուր ազգէն, հետեւաբար ներկայ անտուգութիւնն և մանաւանդ ժողովրդեան մէջ պրծած այլ և այլ տարաձայն զրոյցները վերջ կը դանեն։

Բան մեր կարծեաց, ազգին վիճակը չկրնար կանոնաւոր ուղղութիւն մը ստանալ և ամեն բան կարգի մտնել՝ մինչև որ Սահմանադրութեան վերաքննութիւնը չկատարուի։ ուստի և պէտք առ այժմ ամեն բանէ առաջ այս գործին հոգ տանիլ և օրինաւորութիւնը շուտով վերահաստատելու ջանալ։ Այս է ըստ մեզ՝ ազգին գործերը կանոնաւորելու միակ անվրէպ միջոցը։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ԽԱՌՆ ԺՈՂՈՎՈՅ ԱԶԳ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Յայտնի է որ ազգային Ս. Փրկչեան հիւանդանոցի մատակարարութեան ծանր և փափուկ պաշտօնը ասկէց չորս ամիս առաջ խառն ժողովոյս կողմէ յանձնուեցաւ առժամանակեայ հոգաբարձութեան մը, որոյ ազգասէր և մեծապատիւ անդամոց անունները ծանօթ են արդէն։ Խառն ժողովը չսխալեցաւ իր ընտրութեան մէջ, վասն զի սոյն հոգաբարձութիւնը՝ իր պաշտօնին կոչուած օրէն՝ի վեր մեծ ջանքով ու անդուլ աշխատութեամբ ուշադրութիւն նուիրեց յիշեալ ազգային հաստատութիւնին նիւթապէս և բարոյապէս բարեկարգելու և խղճալի պատսպարելոց ներկայն ու ապագայն բարւոքելու։ որով արժանի եղած է անոնց ամենուն լիաբերան գոհունակութեան ու բարեմաղթութեանը։ Ազգային Վարչութիւնը տեսնելով այն անձնուիրական աջակցութիւնները զորս առժամանակեայ հոգաբարձութիւնը յօդուտ ազգին շարունակել դադրած չէ, տեսնելով այն գոհացուցիչ վիճակը՝ որուն մէջ կը գտնուի ազգին ազքատիկ՝ որք՝ անտէրունչ և ամեն կերպիւ խնամոց կարօտ խումբը, տեսնելով որ ներկայ մատակարարութիւնը իր կանոնաւոր ընթացքովը Վարչութեան ծանր զբաղանաց վրայ նոր դժուարութիւն կամ տագնապ մը յաւելցուցած չէ, խոհական և օրինաւոր տնտեսութեան մէջ հաստատութիւնը պահպանած և խնայողական ղդուշութիւններ՝ի գործ դրած, բայց և այնպէս հաստատութեան ամեն պիտոյքը անթերի լեցուցած է, և այս ընթացքով բնաւ պարտուց բեռ մը ազգին վրայ չձգելու յոյս կուտայ, ազգային Վարչութիւնը երախտագիտական պարտք կը համարի իր իրաւացի գոհութիւնները չժխտել այսպիսի հոգաբարձութեան մը, որ իր ամեն հանգամանքներովը նախանձելի օրինակ մը ըլլալու արժանի հանդիսացած է։

Ուստի խառն ժողովս իր անժխտելի պարտաւորութիւնը կատարել կը փութայ ներկայ պաշտօնական ծանուցմամբ իւր խորին շնորհակալութիւնը հրապարակաւ յայտնելով յիշեալ պատուական հոգաբարձութեան Մեծ. անդամոց, և անոնց վստահանալով որ իրենց նուիրական աշխատութիւնները ազգասիրական ոգւով պիտի շարունակեն յօգուտ և՝ի խնամս պատսպարելոց ազգային հիւանդանոցին։

30 մայիս 1868
Ի Պատրիարքարանս Հայոց
Կ. Պոլիս

———

Պատրիարքարանի դիւանէն հետեւեալ գրութիւնները ղրկած են մեզ։

. . . Էֆենտի։

Գալաթիոյ ոիքիճի Մանուկի աղջկան մօտ օրերս մահմէտական կրօնքը ընդունած ըլլալու դէպքին առթիւ։ իբր թէ նոյն աղջկան 18 տարեկան ըլլալը մեր կողմէ վկայուած ըլլալուն համար խամ եղեր է, կը փութամ այդ սխալը ուղղել ճշգրիտ պարագայները Ձեզ հաղորդելով եւ խնդրելով որ հրատարակէք Ձեր օրագրին մէջ ոչ սէր ճշմարտութեան։ Յիշեալ աղջկան «Թագրիրը» առնուած օրը՝ իր մայրն եղաւ ամենէն առաջ ազազակ վերցնողը թէ 15 տարու աղջիկս հաւատքէ կը հանեն կոր։ նոյն խօսքը Պատրիարքարանին մէջ ալ կրկնեցին աղջկան ծնողքը։ այսու ամենայնիւ երբ Գարակէօմրիւկի թաղականք աղջկան 13 տարու ըլլալը՝ի լրոյ իմացած վկայագիր դրկեր էին սրբազան Պատրիարք հօր, անմիջապէս նոյն վերկայագրին համեմատ Պատրիարքարանէն Թագրիր գրուելով ղրկուեցաւ՝ի Բ. Դուռն։ սակայն արդէն աղջկան 13 տարեկանէ վեր ըլլալը տարաձայնութիւն գըտած էր նոյն իսկ իւր ծնողաց վերոյիշեալ խօսքերովը։ Այս տարաձայնութիւնը եւ ընդհանրապէս աղջկան երեւոյթն ալ, որ կարծուածէն աւելի տարօրէն կը ցուցնէր։ կասկածելի ցուցրին ուրիշ վկայութիւնները Բ. Դրան առջեւ, եւ իբրեւ կատարեալ չափահաս ընդունուեցաւ աղջկան հաւատափոխութիւնը։ Ասոր վրայ երբ անոր ծնողք ցաւ՝ի սիրտ դիմեցին՝ի Պատրիարքարան, եւ թախանձանքներն չատցուցին, Սրբազան Պատրիարքը՝ թաղին մկրտութեան արձանագրութիւնները բերել տալով ուզեց անձամբ ստուգել եւ անոր ճշդութեան համոզուելէ ետեւ՝ նորէն Բ. Դռնէն աղջկան ազատութիւնը խնդրել։ Յիշեալ արձանագրութիւնները ներկայացուցին, դժբաղդաբար նոյն աղջկան մկրտութեան վերաբերող արձանագիրը տուտարը չգտնուեցաւ, եւ հարցուցած ատեն՝ այրած ըլլալը պատասխանուեցաւ։ Իսկ Սամաթիոյ Տ. Բարթուղիմէոս քահանայն որ այս քննութեանց միջոցին աղջկան 13 տարեկան ըլլալուն վերաբերեալ վկայագիր մը տուեր էր Գարակէօմրիւկի Թաղ. խորհրդոյն։ Ի վերջոյ Պատրիարքարանս ներկայանալով յետս կոչեց իւր ստորագրութիւնը, խոստովանելով թէ ինք բոլորովին յանդէպս այսպիսի վկայութիւն մը տուած է ուրիշներու սիրոյ՝ օք։

Այս պարագայները խնդիրը բոլորովին չփոթութեան տակ ձգելու պատճառ եղան եւ բնականաբար դժուարայուցին եղած կասկածանաց առաջքը առնուլ։ Իսկ այս ցաւալի կրօնափոխութեան պատճառ, ինչպէս Գարակէօմրիւկի Տ. Արիստակէս քահանայն տեղեկագրած է, նոյն իսկ աղջկան ծնողաց մահմէտական ընտանիքներու հետ վարած մտերմական եւ ներքին յարաբերութիւնն եղած է. որոնք մեծապէս ներգործելով աղջկան դաղափարաց վրայ՝ զանի հրապուրած էին. որով ամեն ջանք եւ համոզում ապարդիւն թողուցին։

Ահաւասիկ, Մեծ. խմբագիր, այս եղելութեան ստոյգ եւ մանրամասն պարագաները, որոնք կրնան քննուիլնաեւ՝ի հարկին Պատրիարքարանի դիւանատունէն։ Հաղորդելով Ձեզի, մնամք յարգանօք. եւայլն

(Ստորագրութիւն
Գարու քեհեայի Յարութիւն
էֆենտիի)

———

Խեղճ Փնջիկն իր 162 թուով քանի մը տող կուղղէ մեզ Ազարակիրի Տ. Միքայէլ քահանային վրայ, ուր կնմանցնէ թէ մեր գէմ ըսելիք ուն՝ բայց քանի մ'օր եաթը։

Թող պահէ Փնջիկն իր ըսելիքները որչափ և կուզէ. բայց մեք խնայ կուտանք այժմէն, որ ըստ իրեն արժանապատիւ և բարեհամբաւ՝ բայց իրօք անարժան և խարդախ Տ. Միքայէլին գործը քննուած վերջացած և Տիվրիկի վանքն աքսոր երթալու որոշում տրուած է, որուն համար պէտք եղած հրամանագիրներն ալ արդէն Բ. Դռնէն առնուելով զրկուած են։ Այսպէս ահա Փունջին պաշտպանած ատենի դատերը կամ տուգանքով կամ աքսորով և կամ ուրիշ խայտառակութեամբ կը վերջանան՝ի փառս իւր հրաշալի փաստաբանութեան։

Ստոյգ է որ Տ. Միքայէլն իր գլխուն գալիքը գիտնալով՝ ջանացած է և կը ջանայ եղեր տակաւին արդարութեան ճիրաններէն ազատիլ բայց անհնար է որ յաջողի։ Որպէս թէ ծնողաց հաւանութեամբ պատկ կատարած ըլլալն վրայ խարէութեամբ չորս քահանայներէ ստորագրութիւն առնելէ և խայտառակուելէ ետև, կերեւի որ դարձեալ չէ սթափեր. քանզի այս անգամ կը գըրեն թէ օրերս Ազարակիր գացող խեղճ և պանդուխտ վարդապետ մը գտնելով, անկէ ալ վկայական մ'առեր է. բայց վարդապետը յետոյ գործին ստուգութեանը տեղեկանալով՝ վկայականը յետս կոչեր է։ Կը լսենք թէ յիշեալ քահանային որդին ալ մայրաքաղաքիս մէջ մեքենայութիւններ՝ի գործ դնելու կաշխատի Փունջի խմբագրին հետ, մեքենայութիւններ՝ որք իր արժանաւոր հօրը մինչև ցարդ ըրածներէն վար չեն մնար։ Թո՛ղ ողորմելի Փնջիկը քանի մը օրէն իր ճարտար փաստաբանութեան բոլոր հեղեղները թափէ, բայց թող լաւ գիտնայ որ ընտանիքի մը պատիւը ոչ իր և ոչ ալ իր պաշտպանած անարժան քահանային խաղալիքն է։ Կը հարցընենք Փունջին, որ եթէ իր տաներեց քահանայն իր տունն աւազակ մը զրկելով բռնի իւր քոյրը կամ մէկ ուրիշ ազգականը կորզել տայ և տանի պըտակէ, ինքն ի՞նչ կընէ այն տաեն, և կըրնայ այն քահանայն ալ պատժէ ազատ մնալ։ ահա հոս է բոլոր խնդիրը։

Խեղճ Փնջիկը, որ միշտ այսպիսի ձախող դատեր կը փնտռէ մէջը նետուելու համար, այս օրերս ալ Պէշիկթաշի թաղին մէջ պատահած կարծեաց տարբերութիւնները երկպառակութեան դարձնելու ճիգ կը թափէ՝ ասոր անոր վրայ քսուռ ակնարկութիւններ ընելով և ժողովուրդն անոնց դէմ գրգռելու ջանալով։

Փունջի խմբագրին յեռին ոգիսու-թիւնն և մինչև գործածած բառերուն իմաստն անգամ չհասկնալը հանապազ-օրեայ փորձերով յայտնի է։ Ոլորմելին կերևի որ «քսու» բառին նշանակութիւնը չգիտեր, ինչպես որ Թոքատի և Նըլոբզի կայսերական ամարանոցներն ալ «գղեակ» կը կոչէ, որ բերդ կամ աշտարակ ըսել է։ Իսկ «քսու» կը նշանակէ մէկին չբռած խօսքերն ու չբրած գործերն ըսած ու ըրած ցոյց տալ, որ եթէ ծանր հեռեւանք ունեցող գործի մը վրայ ըլլայ՝ մասնութիւն կըսուի, իսկ եթէ թեթև հեռեւանք ունեցող գործի մը վրայ ըլլայ՝ քսութիւն։ Ուրեմն Փունջին ալ ուրիշներուն վրայ ըրած սուտ ամբաստանութիւններովն ու մեր քսելու փորձերովն անկապտելի իրաւունք մը կստանայ քսու տիպոսն արժանապէս ժառանգելու։

Փունջին այս պժգալի յատկութեանց համար է որ ամեն ողջամիտ և իրենց պատուոյն յարգը ճանչող ազգայինք՝ յիշեալ լրագրէն գովեստ լսելն անարգանք կը համարին իրենց, վասն զի անարժան անձանց և իրաց շռայլած անտեղի գովեստներովն և իր ձախող փաստաբանութեամբք արժանաւորներն ալ անարժանաց հետ կը շփոթին և կասկածելի կըլլան ամենուն։

Բայց ինչպես գժնիկէն վարդ՝ Փունջէն ալ խելք և ողջմտութիւն չկրնար սպասուիլ։

Տրապիզոնէն հեռեւեալ սոսկալի դէպքը կը գրեն մեզ։

Տրապիզոն 27 Մայիս 1868

. . . խմբագիր։

Ասիոնթաց նամակաւս 'ի կարմոյ իմացուցած եմ Զեղի քաղաքիս մօտակայ գիւղերուն մէջ այս օրերս պատահած անկարգութիւններն, որոնք այս օր կը մոռցուին քաղաքիս մէջ եղեկ տեղի ունեցած սարսափելի ոճրագործութեամբ մը, որուն դժուարաւ հաւատ կընծայէ ընթերցողը թէ ինչպէս կարելի է բարմամբոն միանգամայն վիլայէթի քաղաքի մը մէջ կատարուիլ, երբ կիմանայ նաև ընթերցողը որ գծուած պարսկի մը ձեռամբ է։ Կը սարսափիմ, Տէր, նկարագրութիւնն ընել՝ երբ տեսարանն աչքիս առջև կը բերեմ։ տեսարանը, որ ո՛չ պատերազմի դաշտ է, ո՛չ աւազակաց քարայր և ո՛չ սպանդանոց, ուր գոհուած ոչխարներու նման 120 քայլի չափ երկայնութեամբ՝ քաղաքի ճամբու վրայ 17 զանազան մարդիկ երկընցած, որը հոգին աւանդած, որը հոգեվարք, որը երեսի վրայ հողերու և քարերու վրայ թաւալելով լեզուն դուրս ընկած, մէկ կողմը ընտանեաց տէր ազգատ մը, անդին ծնողաց տեր մէկ հատիկ երիտասարդ զաւակ մը, ուրիշ տեղ 8–9 տարեկան անմեղ մը, մէկ կողմը կին մը, և այլն։ զարհուրելի՛ տեսարան։ ո՞ր աչք կրնայ առանց արտասուելու նայիլ, ո՞ր սիրտ կրնայ չի հառաչել, ո՞ր մարդ կրնայ չկսկծալով նայիլ անցնիլ։ ասանց մեծագոյն մասը գիւղացի, որը բեռ մը փայտ կը բերէ քաղաք ծախելու օրուան մը հաց տանիլ ընտանեաց։ որը նաև ամառոյց կիջնէր իր քաղաքը երթալու համար նաւակ նայելու, որն ալ նաւակէն դուրս եկած նոր կը մտնէր քաղաք։ ո՞ր մէկն ըսեմ կամ ինչպէ՞ս նկարագրեմ։ Տէ՛ր, այս ամեն ոճրագործութեանց տերը՝ ինչպէս ըսի՝ պարսիկ մ'է Մէհմէտ անուամբ, որ Զէօմլէկճի ըսուած փողոցին վրայ պարի մէջ քարայրի նման ծակի մը մէջ 1–2 հարիւր ղուրուշ արժողութեամբ հին երկաթի կարներ կը ծախէ։ այս հրէշը առաւօտուն ժամը 12½ին միջոցները մէկ թիլ երկայնութեամբ պզտիկ դանակի մը ծայր ժապաւէն մը կապած թևին անցուցած և ճամբուն երկու կողմէն վերէն վարէն եկողին կուրծքը՝ ծիծերուն քովերը խօթելով մէկէն դուրսն կը փռէր՝ առանց ընտրութեան՝ ի՛նչ ազգ կըլլայ թո՛ղ ըլլայ, ի՛նչ հասակ կունենայ թո՛ղ ունենայ, միայն մարդ ըլլայ, կին, այր, անկէ անցնողը առանց բան մ'ըզալու մէկէն դեռին կիյնար ու 4–5 վարկեանէն կ'անշնչանար։ անանկ անձինք երկու բոպէի մէջ մեռան, որ այս պարսիկին նման մարդիկն իրենց բռանցը մէջ սխմելով հոգին կրնային հանել, սակայն առանց բան մը գիտնալու մէկէն 'ի մէկ զարնըուելով դեռին կը փռուէին։ այսպէս ամբուն երկու գլխէն անցու գարձողները գանակի բռնելով՝ մինչև որ իմացուեցաւ՝ 17 մարդ վնասուորեց, որոնց վեցը նոյն բոպէին, երկուքը նոյն օրը, մէկ երկուքն ալ այսօր հոգիներն աւանդեցին, մնացածներուն ալ մեծ մասը մահուան վիճակի մտուեցած են։ ասոնց մէջ յոյն, եօթը տաճիկ, մէկը հայ է, կարիճ մը՝ որ անանկները փչելով միայն դեռին կը փռէր, բայց յանկարծակի մէջ դեռին փռուեցաւ։ Այս արտաքոյ ոճրագործը անանկ ընթացք մը բռնած էր որ երկու կողմէն գնացողը զարնելով ձայնը դուրս չհանեց, այլ փողոցին վրայ նաւորդ տունէ մը տեսնելով որ ամեն անցողը դարձող քօլեռայէ զարնուածի պէս դեռին կիյնան, մէկէն ոստիկանութեան պահականոցն իմաց տալով՝ հարիւրապետն իր զաղթիներով հասաւ, բռնեց ոճրագործը և ոստիկանութեան յանձնեց։ Քաղաքիս մէջ երեկուան ճիշն ու վայնասունը անպատմելի էր։ կը սարսափի մարդ եղածը բերան առնգամ առնել։ Տակաւին չգիտցուիր թէ ի՛նչ էր պատճառը այս նմանը չտեսնուած ու չլսուած գազանութեան։ Ա՛ռ հոս գրիչս կը դադրի Տէ՛ր, ձեռքս կը դողայ։ ականատես եղողը միայն կրնայ հասկնալ, և ո՛չ գրով իմացողը։ վասն զի այս ամենը տասն վայրկեանի մէջ միայն գործուեցան։

Մնամ Քայլ

* * *

Ասիոնթաց շարաթաթերթով՝ Պէշիկթաշի մէջ ծագած սիրալ տարաձայնութեանց և լրագրաց ոմանց ալ չարամիտ դիտմամբ այն տարաձայնութիւններն արծարծել ջանալուն և մեզ ալ յայտնապէս բամբասելուն առթիւ պարտաւորուեր էինք Պէշիկթաշի առժամանակեայ քարոզիչ Գեր. Խորէն Ասատրեան եպիսկոպոսին ուղղած մէկ բողոքոյ նամակներս հրատարակել։ Գեր. եպիսկոպոսը մեր այն նամակին երկար պատասխան մը զրկած է մեզ 'ի հրատարակութիւն, ուզելով ինքն ալ մեզ պէս դատը սահմանադրաբար և անկողմնակալ ազգայնոց դատողութեանը ներկայացնել, դատ մը՝ որ սահմանադրութեան ոգւոյն և սկզբան հակառակ գործ մը սահմանադրական եղանակաւ որոշելու բացարձակ հակասութեան վրայ կը դառնայ։ Այս հակասութիւնը շօշափելի կերպիւ տեսնուելու և Գեր. Խորէն եպիսկոպոսի նամակին հոգին և մեր ալ անոր տալիք պատասխանոյն իմաստը լաւ հասկցուելու համար հարկ կըլլայ նախ այս անգամ եղելութեան պատմութիւնը համառօտիւ և պարզաբար մեր արդոյ ընթերցողաց աչքին առջև դնել։ Այս պատճառաւ Գեր. Խորէն եպիսկոպոսի նամակին և մեր պատասխանին հրատարակութիւնն ալ առ հարկի դալ շարթուան կը մնայ։

Հաւասիկ եղելութեան պատմութիւնը որուն մէջ եթէ սխալ կամ պակաս մը կայ ժողովրդոյն ներկայ գրանուանները կրնան ուղղել, և մեք ալ պատրաստ ենք ընդունելու։

Պէշիկթաշի նորաշէն երկսեռ վարժարանին տեսչութիւնն անցեալ տարի թաղական խորհրդին և գիւղին քանի մ'երևելեաց խորհրդով յատուկ հոգաբարձութեան մը յանձնուած էր։ Յիշեալ հոգաբարձութիւնը տարիի մը չափ բան կարեաց աշխատելէ ետև՝ Օ. տակէն երկու շարաթ առաջ քընութիւն մը և միանգամայն շատերուն ծանօթ պատճառաւ մը հրաժարական տուաւ։ Այն միջոցին Գեր. Խորէն (Ասատրեան) եպիսկոպոսն ալ գիւղիս առժամանակեայ քարոզիչն ըլլալով՝ օրերուն անցարմարութեան պատճառաւ կը յորդորէ հոգաբարձութիւնը որ գոնէ մինչև նոր կիրակի իրենց պաշտօնը շարունակեն, և կը խոստանայ նոր կիրակի օրը թաղական ընդհանուր ժողով դումարել և խնդիրը թաղեցւոց ներկայացնել։

Գիւղին մէջէն քանի մ'երևելի անձինք՝ Գեր. Խորէն եպիսկոպոսը գիւղին մնայուն քարոզիչ և միանգամայն երկսեռ վարժարանին ալ հոգաբարձու կամ անօրէն կարգելու փափաքելով, կորոշեն որ գործը թաղեցւոյ ընդհանուր ժողովին ներկայացնելէ առաջ հին և նոր թաղական խորհրդոյ և հոգաբարձութեանց անդամներէն բաղկացեալ նախապատրաստական՝ բայց ոչ պաշտօնական ժողովի մը մէջ խորհրդածութեան գնեն, այսպէս զի ամեն պարագաներուն վրայ լաւ խորհուելէ և առնոնցմէ համաձայնութեամբ ընդունուելէ ետև հասունցած ներկայանայ ընդհանուր ժողովին։

Այս գումարեն նախապատրաստական ժողովը և մեզ ալ կը հրաւիրեն 'ի խորհրդակցութիւն։ Ասոնք քարոզչին խնդիրը մէջ գրուելով, Գեր. Խորէն եպիսկոպոսը մնայուն քարոզիչ կարգելու հաւանութիւն կը տրուի 1000 ղուրուշ ամսականաւ, որուն 250ը եկեղեցւոյն անտուկէն, մնացեալ 750 ղուրուշն ալ գիւղին կարող անձերէն հանգանակութեամբ վճարել կորոշուի, և ներկայ գտնուողներն ըստ կարողութեան մէկ մէկ գումար կստորագրուին։

Գալով վարժարանի գործին, վերոյիշեալ քանի մը յարգի անձինք կառաջարկեն, որ թէ մանչաց և թէ աղջկանց վարժարանները Գեր. Խորէն Ասատրեան եպիսկոպոսին բացարձակ և անկախ անօրէնութեան յանձնուին։

Այս ամենափափուկ առաջարկութիւնը բաւական երկար խորհրդածութեանց և զանազան դիտողութեանց նիւթ կըլլայ։

Ոմանք կառարկեն թէ անկախ և բացարձակ անօրէնութեան պաշտօն մը առանց հսկողութեան և առանց համաբարութեան, ազգին այժմեան դրութեան, Սահմանադրութեան և հեռաւոր օրինաւորութեան հակառակ է։ ոմանք կառարկեն թէ վարժարանը պարզապէս աշխարհական դպրոց մ'ըլլալով և ոչ կղերականաց կամ ընծայարան, կրօնականի մը բացարձակ անօրէնութեան յանձնելը՝ ժողովրդական իրաւանց հակառակ է։ ոմանք կառարկեն թէ ըստ որում դպրոցը երկու սեռի է, երիտասարդ և ամուսի եկեղեցականի մը բացարձակ և անկախ անօրէնութեամբ միայնակ և ուզած ատեն ազգկանց վարժարանը յանձնելն անպատեհ կերպիւ աչքի կը զարնէ, և հեռաւոր կերպ կերպ չարամիտ մեկնութեանց և բամբասանաց առիթ կրնայ տալ։ Այսոր պատասխան տրուեցաւ թէ Սրբազանը գիւղին տիկիններէն քանի մը օժանդակներ պիտի առնու ազգկանց վարժարանին անօրէնութեան համար։ Բայց շատերն այս ալ դարձեալ անպատեհ համարեցան։ Ոմանք ալ Գեր. Խորէն եպիսկոպոսին տակէ առաջ դպրոցական անօրէնութեան պաշտօններու մէջ գոհացուցիչ փորձ մը տուած չըլլալն առարկեցին, մանաւանդ թէոդոսիոյ Խաչեան վարժարանին մէջ եղած անկարգութիւններն և այն առթիւ պարտած անհաճոյ տարաձայնութիւնները յիշեցուցին։

Վերջապէս առարկող եղաւ թէ այս բացարձակ և անկախ անօրէնութիւնը կրնար մեծ ծախուց դուռ բանալ և մէկ կամ երկու տարուան մէջ եկեղեցին մեծագումարպարտուց ներքև իյնայ, ինչպէս որ Փարիզի Հայկազեան վարժարանին անկախ անօրէնութեան ներքևէն ազգն այսօրուան օրս հազար քսակ պարտքի ներքև մնացած է, և այլն և այլն։

Ասսի այս ամեն նկատումներով՝ 14 ժողովականաց 11ը կարծիք յայտնեցին թէ առաջ պատշաճ և օրինաւոր կըլլար հոգաբարձութիւն մը կազմել տալ, որուն Գեր. Խորէն եպիսկոպոսն ալ անդամ և միանգամայն նախագահ ըլլայ, և խորհրդակցութեամբ գործէ, որով թէ ազգային ժողովրդական իրաւունքը՝ թէ՛ օրինաւորութեան սկզբունքն անեղծ կը մնան, և գործն ալ եկեղեցականաց և աշխարհականաց խորհրդակցութեամբ և հանմիտ գործակցութեամբն առաջ հիմնաւոր, տևողական և երաշխաւորեալ կըլլայ։

Այս մանաւանդ խորհրդակցութենէն ետև, ուր իւրաքանչիւր ոք գործին պատշաճաւոր օգտակար և օրինաւոր ուղղութիւն մը տրուելու համար իր կարծիքն ու գիտցածութիւնն անկեղծարար յայտնած էր, ժողովը ցրուեցաւ։

Յանի մ'օր ետքը, մայիս 5, հրաւիրանքով և նախագահութեամբ Գեր. Խորէն Ասատրեայ եպիսկոպոսի՝ թաղական ընդհանուր ժողով գումարեցաւ, ուր 120 հրաւիրեալներէ 40ի չափ անձինք ներկայ էին։

Հոգաբարձութեան հրաժարման խնդիրը մէջ գրուելով՝ և բաւական խօսքերէ ետև հրաժարականն ընդունելով, ոմանք անկախ և բացարձակ անօրէն մ'ընտրելու, ոմանք ալ թաղական խորհրդոյ կամ հոգաբարձութեան մը հսկողութեան ներքև անօրէն մ'ընտրելու առաջարկութիւն ըրին։ Այս երկու առաջարկութեանց վրայ համառօտ վիճաբանութիւն մ' ըլլալէ ետև, երբոր քուէի դնել կառաջարկուէր, Գեր. Խորէն եպիսկոպոս ասոնց և ոչ մէկուն համակարծիք գտնուելով՝ առաջարկեց որ քանի մ'ուսումնապէտ և անտեսապէտ անձերէ հոգաբարձութիւն մ'ընտրուի։ Ութ կամ տասն անձինք, որոց հետ մեք ևս Գեր. Խորէն սրբազանին այս առաջարկութիւնն ընդունեցինք։ Ասոր վրայ մէկին ալ առաջարկեց թէ անօրէն մ'ընտրուի և անոր քանի մը անտեսապէտ անձինք օգնական տրուին։

Այս չորս գլխաւոր առաջարկութիւնները քուէի դրուելով՝ տասնի չափ անձինք Խոչէն եպիսկոպոսի հետ իր առաջարկութեան քուէ տուին։ և աւելի մեծ մաս մ'ալ չորրորդ առաջարկութեան։ հետևաբար Գեր. Խորէն եպիսկոպոսն իր առաջարկութեան հակառակ անօրէն ընտրուելով՝ ընդունեց։ բայց մեք և մեզ հետ ութ կամ տասն անձինք՝ Գեր. Խորէն եպիսկոպոսի առաջարկութեան քուէ տուած ըլլալնուս պատճառաւ՝ հակառակ որոշման մը բնականաբար չէինք կրնար քուէ տալ։ Յետոյ Գեր. Խորէն եպիսկոպոս առաջարկեց մեզ որ իրեն օգնական ըլլանք, բայց մեք չկրցանք յանձն առնուլ մեր ծանր զբաղմունքը պատճառցուցընելով։ Եաքը երեք անտեսապէտ օգնական ընտրելու համար քուէարկութիւն ըլլալով՝ մեզ ալ քաւէ եկաւ։ բայց դարձեալ չկրնալ ընդունելիս պատճառներովն հանդերձ յայտնեցինք, ուսմի մեծին եռև առաւելագոյն քուէ ստացողները մեր տեղ գրուելով գործը լմնցաւ, և ամենքս ալ տուներնիս դարձանք մաղթելով որ նորընտիր անօրէնը կարող ըլլայ իր յանձն առած պաշտօնն արժանապէսկատարել։

Ինդ տասն օր անցնելէ ետև, երբոր ամեն մարդ կըսպասէր որ Գեր. Խորէն եպիսկոպոս իրեն յանձնուած պաշտօնին կատարմանը ձեռնարկէ, իրիկուն մը (16 մայիս հինգշաբթի) հրաւէր կուգայ մեզ Սուլթանեան Մեծ. Սիկոլոս աղայի տունէն՝ իմաց տուելով թէ Գեր. Խորէն եպիսկոպոսի կողմէն երկու էֆէնտիներ խորհրդակցիլ կը խնդրեն մեզ և վերոյիշեալ տասնի չափ յարգի անձանց հետ գացինք։

Երկու էֆէնտիներն իմաց տուին թէ Գեր. Խորէն եպիսկոպոսը տեսնելով որ խստմի մը յարգի անձինք տարբեր կարծիք ունին այս խնդրոյս մէջ, կը փափաքի որ այս կարծեաց անհամաձայնութիւնը վերնայ։

Պատասխան տրուեցաւ իրենց որ կարծիքներն ազատաբար անրանաբարելի են, թէ մեք մեր կարծիքը վերապահելով՝ մեծագոյն մասին կարծիքն ու որոշումը կը յարգենք, թէ մեք ոչ ընդդիմութիւն ունինք և ոչ հակառակութիւն, ոչ ալ երբէք ընդդիմանալու դիտաւորութիւն, ընդհակառակն մեզնէ խնդրուած նպատակն ալ ըստ կարեաց նուիրելու պատրաստ և յօժար եմք, բայց գործ կամ պաշտօն չենք կրնար ընդունիլ, ինչպէս որ յիշեալ էֆէնտիները կառաջարկէին։

Մեր այս յայտարարութենէն ետև յիշեալ էֆէնտիներէն բաժնուեցանք։ Երկու օր ետքը Գեր. եպիսկոպոսին հրաժարիլը լսուեցաւ, և անոր յաջորդելիս մը գրգռալից տարաձայնութիւնք, բամբասանք, հանրագրութիւնք և հրատարակութիւնք, որոց մէջ 'ի մասնաւորի մեր անունը քաշքշուելուն համար՝ պարտաւորեցանք Գեր. Խորէն եպիսկոպոսին արդարախոհութեանը դիմել՝ առ ինքն ուղղեալ նամակ ս մը՝ զոր Նախընթաց շարաթաթերթով ալ հրատարակել հարկ եղաւ 'ի պատասխանի լրագրոյ ոմանց սուտ ու սխալ և թերևս թելադրեալ հրատարակութեանց։

Խասգիւղ վարժարան դիշերօթիկ
31 մայիս 1868

. . . խմբագիր ·

Առաքել Նուպարեան եւ Շահնազարեան դիշերօթիկ վարժարանիս վսեմաշուք հիմնադիր բարերարները խնամակալ եւ պաշտպան կարգած են մեծապատիւ Աղաթոն Մկրտիչ էֆէնտին արժանաւոր յաջորդ լուսահոգի վսեմաշուք Աղաթոն Գրիգոր էֆէնտիին, որոյ անակնկալ մահը ամբողջ դպրոցս նաեւ Ի սուգ համակած էր։ Այս լուրը հաղորդելուս հետ կը փութամ ներկայիս զրկել մեծապատիւ Աղաթոն Մկրտիչ էֆէնտիին այս առթիւ աչակերտաց ուղղած կարճ եւ միանդամայն գեղեցիկ ու ազդու մէկ խօսքը, խնդրելով որ զայն յառաջակայ թերթերուդ մէջ հրատարակել բարեհաճիք։

Որով մնամ եւայլն։ Խոնարհ ծառայ
Ցեսուէ վարժարանիս
Ս· Մեւոյեան

Սիրելի աչակերտք ·

Մարդկային ազգին անազին հեղեղը երկրագնիս լերանց բարձունքներէն 'ի հէն աւուրց անտի իջեր կերթայ սրընթաց՝ ձորերուն խորերէն ու դաշտերուն երեսներէն՝ յաւիտենականութեան ծոցը հանդչելու միակ նպատակաւ։

Այս բանական հեղեղը կազմող անհամար անհատներուն հանգամանքը 'ի միմեանց տարբեր, իրենց չաւղին վրայ ոմանք առաքինական գործերով ծաղկած զուարճալի հետքեր կը թողուն մեզ, եւ ոմանք մոլեկան գործերով փչոտած քամնելի յիշատակներ· ուստի առաքինուոյն պսակը իւր ծաղիկն, եւ անառաքինուոյն պսակն իւր փուշը։ Առաքինուոյն գերեզմանին այցելուները իրմէ բարերարեալներն են, որք կերթան ոտէպ օրհնել անոր հոգին ու լուալ իրենց ջերմ արտասուքով անոր յուրատապանաքարը· իսկ անառաքինուոյն գերեզմանը լքեալ մոռացեալ եւ ամայացեալ՝ օձն ու կարիճն է անոր միակ այցելուն։

Աղաթոն էֆէնտին, իմ սիրելի եղբայրս եւ ձեր սիրելի պաշտպանը, այն ալ մարդկային ազգին մեծատարած հեղեղին իրրեւ մէկ կաթիլը՝ անցաւ գնաց այս անցաւոր աշխարհիս դաշտին երեսէն դէպ 'ի յաւիտենականութիւն · սակայն՝ արիք տեսէք միանգամ անոր ձգած ընդարձակ եւ ծաղկաստիւռ հետքը, որուն վրայ կը հրաւիրեմ ձեզ այսօր՝ կատարել ձեր սովորական անմեղ զբօսանքը, քաղել անկէ բարոյական ամեն առաքինութեանց երփներանգ ծաղիկները, եւ անոնցմէ մէկ մէկ անթառամ փունջ յօրինելով՝ դնել ձեր գրասեղանին վրայ 'ի քաղցր յիշատակ ձեր սիրելի պաշտպանին։

Արդ՝ ուր է հիմա այս պատուական անձը · 'ի յերկի՞նս, դրկախառնել անդ ընդ հոգւոյց առաքինեաց, ընդ հոգւոյց Առաքել Նուպարեանի եւ Շահնազարեանի, աւետել անոնց՝ որ իրենց ազնիւ փափաքը արդէն պսակուած է այս բարեկարգ դպրոցիս հիմնարկութեամբը · պատմել անոնց որ այս հաստատութիւնն իւր բարձր ու վսեմ նպատակէն երբէք չպիտի խոտորի ձեր անխոնջ աշխատութեամբը, այս յարկիս մէջ իբրեւ բարի աշակերտ, եւ այս յարկէն դուրս իբրեւ բարի մարդ եւ բարի հայ։ Քաղցր է ինձ ծանուցանել ձեզ որ վսեմափայլ Նուպար փաշայն, այս հոյակապ իշխանը, դպրոցիս յառաջադիմութեանը համար ամեն զոհողութիւն պատրաստ է ընել, միայն թէ գիտնայ որ իւր զոհողութեանց արժանաւոր աչակերտ էք դուք ձեր դպրոցական անբծաղիւտ կեանքովը։ Ես այսօր անարժան յաջորդ Աղաթոն էֆէնտիին՝ կը ցանկամ որ միշտ ձեր արժանաւորութիւնը խմացնեմ նոյն առաքինի եւ ազգասէր իշխանին · կը ցանկամ որ հրճուին այն վեհ հոգիները՝ որք զձեզ այս իմաստութեան տաճարին մէջ հաւաքելու ազնիւ խորհուրդը երկնցին, տեսնելով 'ի յերկնից ձեր գովելի գործքերը 'ի շինութիւն ազգիս։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

Թափառական Հրեային Գ· հատորը կազմուած կը ծախուի առ այժմ հետեւեալ տեղերը ·

Զինիլի խանը Մասխի դրասենեակը·

Մահմուտ փաշայի դլուխը դրավաճառ Մ· Գէորգ ադային և Պոյաճի Մանուկ ադային խանութները · Գին 3/4 մէճիտիէ ·

Քանի մ'օրէն չորրորդ հատորն ալ կաւարտի ·

ԱԼԻՍԹՕՐ ՀԻԻԿՈՅԻ
ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ
ԼԷ ՄԻԶԷՐԱՊԼԸ

Տասն հատորի բաժնուած

ԹԱՐԳՄԱՆԻՉ Պ· ԳՐ· ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ
ՑԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏԷՏԷԵԱՆ

Տպագրութիւն Տէտէեան Զմիւռնիոյ

Պայմանք բաժանորդագրութեան

Հրատարակելու սկսելէ ետքը կանխիկ 150 դուրուշ ։

Ամբողջ գործը հրատարակուելէ ետքը 180 դուրուշ ։

Կը փութամ իմացընել Միգերապլը վիպասանութեան բոլոր արդէն բաժանորդաց՝ որ այս աքանչելի գործին առաջին հատորին տպագրութիւնը լրացած է ։ Սակայն չուզելով ժիգոհութիւն պատճառել այն արդէն բաժանորդաց՝ որոնք այս վիպասանութեան տպագրութիւնն սկսելէս առաջ բարեհաճած են բաժանորդ գրուիլ ، բայց տակաւին իրենց բաժանորդագրութիւնը վճարած չեն ، ներողութիւն կը խնդրենք վճարող բաժանորդներէն եթէ սահպեալ ենք քիչ մը ժամանակ անոր հրատարակութիւնը ուշացընել ، որպէս զի միւս բաժանորդները չպարտաւորին 125 դահեկանի տեղ 150 դահեկան վճարել ըստ մեր պայմանաց ։

Կը վստահացընեմ արդէն բաժանորդները որ Միգերապլի տպագրութիւնը անընդհատ յառաջացընելով՝ երկրորդ հատորն ալ քիչ ժամանակէն պիտի լրացընենք ։

Այս առթիւ կը փութամ հարցնել ընթերցասէր ազգայնոց որ ձեռնարկած ենք նաեւ Լոժէն—Սիւ գրագիցի հռչակաւոր հեղինակին Գրաֆ Նիք Փարիզու (Միսթէր տր Փարի) անուն ընդարձակ եւ աքանչելի վիպասանութեան տպագրութեան ։ Այս գործին թարգմանութիւնը եւս յանձնած ենք Պ· Մատթէոս Մամուրեանին ، որուն տաղանդն ու գրագիտութիւնը եւ հայերէն լեզուաց մէջ ունեցած հմտութիւնը ծանօթ է ամենուն ։

Փարիզու Գրաֆ անուանեալ՝ բաժանորդագրութեան պայմաններն ուրիշ առթիւ կը հրատարակենք ։

Յարութիւն Տէտէեան

ԿՈՄՍ
ՄՕՆԹԷ—ԿՐԻՍԹՈՅ

ՎԵՑ ՀԱՏՈՐԻ ԲԱԺՆՈՒԱԾ

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ Պ· ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏԷՏԷԵԱՆ

Տպագրութիւն Տէտէեան Զմիւռնիոյ

Կը ծախուի բոլոր Հայ գրավաճառաց քով 90 դուրուշի ·

ՅՈՎՀԱՆՆԷ ՏԷՐՊ
ԿԱՄ
ՕՌԼԷԱՆԻ ՕՐԻՈՐԴԸ

ՎԻՊԱՍԱՆԱԿԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ
ՇԻԼԼԷՐԻ

Թարգմանեաց արդէն Կարապետ աղա Կ· Ղազարոսեան

Գերմանացի մեծանուն Շիլլէր բանաստեղծին ամենէն ընտիր հեղինակութիւններէն մէկն է ، որ նիւթոյն իրական վսեմութեան հետ՝ հայ թարգմանութեան գեղեցկութիւնն ալ 'ի մի լծորդելով՝ ամեն գրասէր ազգայնոց ընթերցանութեան արժանի գործ մ'եղած է ։

Կը ծախուի ամեն հայ գրավաճառաց քով ، և Բերա Պ· Ս· Ալ՝ այսի գրատունը ، Մեծ փողոց թիւ 323 · Գին 7 դուրուշ ։

ՁԱՅՆ
ԱՀԱՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

«Լուսաւորչեան ընկերութիւնն» ըստ տարագրութեամբ 32 երեսէ բաղկացեալ տետրակ մ'է ، որ Հայաստանեայց եկեղեցին որպէս թէ բարեկարգելու՝ այն է բողոքականացընելու միջոցները ցոյց կուտայ ։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Անցեալ առաջ անանկանալով վախճանած Գրիգորի Աբեթրոքրինոին պարատատերներուն իմաց տրուած էր որ ըստ կանոնաց իրենց առնելիքը հատատեն ։ Այս անգամ գործը լրացնելու և պատրաստ ատակն ալ պարտատէրներուն բաժնելու որոշում եղած ըլլալով ، յիշեալին վրայ առնելիք ունեցողներուն իմաց կը տրուի ، որ սոյն ծանուցման օրէն մինչև 21 օր դան և իրենց առնելիքներին տպագրուցանեն ։ Այս պայմանաժամէն եւս՝ պէտք եղածն 'ի գործ պիտի դրուի ، և չեկողները՝ առեւտրական կանոնաց 200 երրորդ յօդուածին համեմատ Մասայէն դուրս պիտի մնան ։

ԷՕԴ

Պատուս Խ· ազգկանց վարժարանին աշակերտուհեայ թէ հանգուրթեան և թէ հատարակ ընթերցանութեան դատատուութիւն ընելու կարող կատարեալ մը պէտք է · ուստի յիշեալ պաշտօնին անթերի կատարման ձեռնհաս եղողը պէտք է ներկայանայ յիշեալ դպրոցի հոգաբարձութեան խորհրդարանը ուրբաթ և կիրակի առաւօտները ։

ԾԱԽՈՒ ԳԵՏԻՆ

Իսկիւտար Լեմաիէի վրայ խիստ գեղեցիկ դիրքով տեղ մը կայ ծախուս ، հարար կանգունի մօտ ، որ երեք չորս մասի ալ կրնայ բաժնուիլ · գինն ալաժան է ։ Ուզողը կրնայ պէտք եղած տեղեկութիւնը լրագրոյս դրասենեակէն ստանալ ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ ՄԸ
ԿԸՆԸՆՑ ՀԱՄԸԸ

Մերջին մօտս գլխարկներ տարօրինակ ոճան գնով ծախուելու վրայ են հետեւեալ մագազան ։

Բերա Ռուսիոյ գեղանատան գլխացի կողմը Վենետիկ փողոցը ، ձախ կողմին վրայ առաջին գուռը ، աստիճաններէն վեր թիւ 1 ·

300 խոշոր գլխարկ կանանց համար (ամեն տեսակ և տեսակ) շոկուածը 36էն մինչև 85 դահեկան · կանանց գլխարկ (ոչ խոշոր) 55էն մինչև 110 դահեկան ։

Հարսի վերաբերեալ զարդեր ալ նոր եկած են ։

Վերոյիշեալ գիները՝ միայն պատրաստ գլխարկներուն համար են ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԴՐԱՄՈՅ ԱՐԺՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 1 ՅՈՒՆԻՍ	Հինգշաբ· 30	Ուրբաթ 31
	Դուրուշ	Դուրուշ
Օսմանեան լիրա Մէճ ·	104	104
Քսանոց արծաթ ·		
Էսհամը ուսնուսմիէ ·	40 17	40 25

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 1 ՅՈՒՆԻՍ

Ա Ր Մ Տ Ի Ր

Ցորեն թայլան կարծր	35—36
» Իսմայիլ »	43—44
» Ռուս· Պալէքք	29—32
» Վառնա	31—32
» Իպրայիլ կակուղ	29—35
» Կալաց »	33—32
» Պուրկազ »	38—40
Եգիպտացորեն Կալաց	14—15
Գարի	14—15

Մ Ե Տ Ա Ք Ս

Պուրսա կարճ թէֆէ	—
» երկան »	610—20
Շաքի հօխան ֆրանք	
» Պարսկասան ֆրանք	46—57

ՆԵՐՔԻՆ ԲԵՐՔ

		Դուրուշ
Բամպակ Պալբքէսէր	հօխայ	9.20—10
» Կէյվէ	»	9 —
» Ատանա	»	8.20— 9
» Ռուսասան	»	7.20— 8
Բուրդ Էնդիւրի լուացուած	»	10 —
» » չլուացուած	»	5.20—
» Պանտրմա չլուաց ·	»	5.20—
Ճէյրի Էնկիւրիւ	»	16.20—17
» Թոխատ	»	15.20—16
» Զորում	»	12.05—13
Մաղը սեւ	»	—12
» Ճերմակ	»	8 — 9
Թիֆթիք Էնկիւրիւ	»	38—39
Սֆիոնպալբքէսէր	»	240—
Քիմիրէ Տերեւ բանուած	»	30—32
Սալէպ Տաճկասատանի	»	16—17
Մեղրամոմ դեղին Տրապէ ·	»	25 26
» » Անատօլու	»	—24
Սուսամ Բումէլիի	»	— 4
Կտաւատի հունտ Բում· Քիլէ		—
» » Պանտրմա	»	—38
Ձէթ Այվալըք	հօխայ	—12
» Կիրիտ	»	—10
Աճառ (Սապոն) Գանտիա	»	— 8
» » Միտիլլի	»	— 3.20
Բրինձ Եգիպտոս Բէշիտ	»	— 4
» Տիմեաթ	»	

ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԵՐՔ

		Դուրուշ
Խանվէ Ռիո եւ Դափո 100 հօխ·		850—875
Շաք · Գլուխ 6-10 լ· կնդ ·	»	29—232
» Փոչի	» »	230—235
» Հոլ · Գլուխ	» »	280—285
» Փոչի	» »	226—228
Գաղղ· Գլուխ	» »	270—275
» Փոչի	» »	222—224
Անագ (զալայ)	» »	695—700
Պղնձ (պիպէռ)	հօխայ	5.20— 6
Լեզակ (չիվիտ) Պէնկալա	»	125—130
» » Մատրաս	»	75— 85
Անուշադր (Նըշատիր)	»	— 6.20
Պղպեղ (Զէլիք)	մնտուկ	165—180
Կապար (Գուրշուն)	»	— 3.20
Թիմեղ (Թէնէքէ) զոյգ մնտ·	»	300—320
Զինք տախտակ թիւ 7–12 Հոյ		— 4.20
Երկաթ Անգ· ձուաձեւ Կնդ·		72—73
» Տախտակ 1–14	»	—100
» Բեւեռցու	»	66— 67
» Բոլորակ	»	135—140
» Ռուսիոյ	»	120—130
Քարֆիձա Վարիլ 39 Հոյ·		90—110
Իւմիւլդէճ ձէն· զոյգ Մնտ·		—250
» Պէլճ ·	»	
» Թրիէսթ	»	
Աբատմաչէթ Վիլէնտա հօխան		— 15
» Թրիէստ եւ Գաղղ·	»	— 14

Մասիս լրագրոյ բաժանորդագրութեան տեղերն են կ· Պոլիս Զինիլի խանը վերի յարկը թիւ 7 Մասիսի խմբագրատունը

Իսկ գաւառաց մէջ հետեւեալ հոգաբարձուաց տեսուչները

ԻԶՄԻՐ · Յարութիւն աղա Տէտէան ·

ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ · Խորոմ աղա Թ · Էսկիճեան ·

ԱՏԱԲԱԶԱՐ · Մ · Յակոբ աղա Տ · Գրիգորեան ·

ԱԴՐԻԱՆՈՒՊՕԼԻՍ · Մ · Սուքիաս աղա Գալուստեան ։

ՏՐԱՊԻԶՈՆ · Պ · Խաչատուր Էլմասեան ·

ԿԱՐԻՆ · կարապետ պատուելի Զաքարեան ·

ԵԱՇ · Մ · աղա Խաչիկեան ·

ՀԱԼԷՊ · Նիկողայոս աղա Տէր Մարգարեան ·

ԵՐԶՆԿԱՅ · Ընթերցասիրաց Թանգարան

ՎԱՆ · Գրիգոր աղա Խաճանեան ·

Ուրիշ քաղաքներէ սատրաղրուիլ ուզողներն այս տեղերէն մէկուն հետ կրնան խմբագրիլ

Խմբագիր–Տնօրէն
Կ· Ս· ԻԹԻՇԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐԱՑ
Կ· ՊՕԼԻՍ ԶԻՆԻԼԻ ԽԱՆ